

Hasan KARACA*

TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE SIRALI CÜMLE GÖRÜNÜMÜNDEKİ BİRLEŞİK FİİLLER

ÖZET

Türkiye Türkçesinde birleşik fiillerin yapısı ve tasnifi konusunda araştırmacılar farklı görüşler ortaya koymuştur. Buna bağlı olarak birleşik fiiller değişik bakımlardan sınıflandırılmıştır. Söz konusu sınıflandırmalarda sıralı cümle görünümündeki birleşik fiillere pek değinilmemiştir. Sıralı cümle görünümündeki birleşik fiiller, unsurları çekimli fiil olarak kullanılan ve yargı bildiren birleşik fiillerdir. Bunlar, oluşturulmalarına göre *yardımcı fiillerle kurulan sıralı cümle görünümündeki birleşik fiiller* (*anlat-dur-*, *sor-et-*, *unut-git-vb.*) ve *yakın / zıt anlamlı fiillerle kurulan birleşik fiiller* (*ara-tara-*, *yaz-çiz-*, *at-tut-vb.*) olmak üzere ikiye ayrılır. Yardımcı fiillerle kurulan sıralı cümle görünümündeki birleşik fiiller, çekimli bir asıl fiil ile aynı çekime sahip bir yardımcı fiilin birleşmesinden oluşmaktadır. Bu fiiller, genellikle *dur-*, *et-*, *gel-*, *git-*, *kal-* yardımcı fiilleriyle kurulmaktadır. Şahıs anlatımı kip ve yardımcı fiile göre hem asıl fiil hem yardımcı fiil üzerinde olabileceği gibi sadece bunlardan biri üzerinde de olabilir. Yakın / zıt anlamlı fiillerle kurulan sıralı cümle görünümündeki birleşik fiiller, kavramsal karşılığı da olan çoğu sözlük birimsel yapılardır. Bunlarda şahıs anlatımı, her iki fiil üzerinde veya sadece ikinci fiildedir. Bu çalışmada Türkiye Türkçesinde dil kullanıcısına zengin bir anlatım alanı sağlayan sıralı cümle görünümündeki birleşik fiiller ele alındı.

Anahtar kelimeler: birleşik fiil, fiil çekimi, yardımcı fiil, yakın anlamlı fiil, zıt anlamlı fiil

COMPOUND VERBS IN THE FORM OF SERIAL SENTENCES IN TURKISH

ABSTRACT

Scholars have proposed differing accounts regarding the structure and classification of compound verbs in Turkish. Consequently, these verbs have been categorized from various perspectives; however, compound verbs displaying the form of serial sentences have received limited attention. Such constructions consist of inflected verbal elements that convey predication and function as a single compound verb. They may be divided into two groups according to their formation: (1) compound verbs structured as serial sentences formed with auxiliary verbs (e.g., *anlat-dur-*, *sor-et-*, *unut-git-*), and (2) compound verbs formed with near-synonymous or antonymous verb pairs (e.g., *ara-tara-*, *yaz-çiz-*, *at-tut-*). In the first group, an inflected lexical verb combines with an auxiliary verb sharing the same inflectional features. These constructions are commonly formed with auxiliaries such as *dur-*, *et-*, *gel-*, *git-*, and *kal-*. Person marking, depending on tense-mood and auxiliary selection, may appear on both verbs or on only one. In the second group, the constructions are largely lexicalized units with conceptual counterparts. Here, person marking may occur on both verbs or solely on the second verb. This study examines compound verbs in Turkish that exhibit the structural appearance of coordinated (serial) sentences.

Keywords: compound verb, verbal inflection, auxiliary verb, synonymous verb, antonymous verb

* Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Gaziantep/Türkiye. E-posta: karaca@gantep.edu.tr / Assoc. Prof. Dr., Gaziantep University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Turkish Language and Literature, Gaziantep/Türkiye. E-mail: karaca@gantep.edu.tr

Giriş

Türkiye Türkçesinde birleşik fiillerin yapı ve tasnifine dair henüz bir görüş birliğine varılmamıştır. Bunda birleşik fiillerin yapısal çeşitliliğinin yanı sıra birleşigi oluşturan fiillerin anlam ve işlev farklılıkları da etkili olmaktadır. Birleşik fiilin cümlenin yöneticisi konumundaki yüklem olma görevi, cümlenin yapısal sınıflandırma ve adlandırma ulamını da etkilemektedir. Çekime girme ve yüklem olma özellikleri göz önünde bulundurulduğunda birleşik fiillere dair tespit ve tasnifler, bütünüyle söz dizimini de şekillendirmektedir. Söz gelimi bir söz dizimsel yapıda yüklem olmuş çekimli fiil sayısı cümle sayısına eşittir. Bu durum, cümlenin yapısını da doğrudan belirlemektedir. Mevcut birleşik fiil tasniflerinde kullanım bağlamının da belirleyici olduğu *çekimli fiil+çekimli yardımcı fiil* (*sattım gitti, anlatır durursun, şaşırmış kalmış, al gel, çalışıyor ediyorsun vb.*) veya *yakın / zıt anlamlı fiil kalıpları* (*bulduk buluşturduk, taksa takıştırırsa, attın tuttun, bağıracak çağıracak vb.*) şeklindeki sıralı cümle görünümlü birleşik fiillere pek yer verilmemiştir. Bu şekilde kullanılan birleşik fiil kalıplarında yer alan fiil ve yardımcı fiil ayrı ayrı çekime sahiptir ancak bunlar sıralı cümle oluşturmaz. Bu durum, Türkiye Türkçesinde söz dizimsel bir yapıda birden fazla çekimli fiil olsa da birden fazla yüklem veya cümlenin olmayabileceğini de ortaya koymaktadır. Örneğin "*Çocuk, yalvardı yakardı.*", "*Adam, çekti gitti.*" cümleleri ikişer çekimli fiile sahip tek yüklemler basit cümlelerdir. Söz diziminin bu yönünü ortaya koyabilmek için sıralı cümle görünümlü birleşik fiillerin dildeki yerini belirginleştirmek gerekmektedir. Yüklem niteliğindeki çekimli fiillerin, dolayısıyla sıralı cümlelerin bir araya gelerek birleşik fiil olarak kullanılması söz dizimsel ulam bakımından bir çelişki gibi görünse de burada söz konusu olan durum, birlikte kullanılan cümlelerin bir tür dilbilgiselleşmeye uğramasıdır. Sıralı cümle birlikteliği, dilbilgiselleşme sonucu kategori değiştirerek birleşik fiil kalıbına dönüşmüştür. Dilde cümlenin biçim birim olarak kullanılması *bereket versin, tutalım, kim bilir, sakın ola* gibi cümle menşeli edatlar (Efendioğlu, 2006, s. 203) ve *dedikodu, incitmeyeni, eltieltiyeküstü, karyagdı* gibi birleşik isimlerde de görülen bir durumdur. Benzer durum birtakım bağlaçlar için de söz konusudur: "*Türkçede kullanılan yeter ki, yoksa, tut ki, kaldı ki, demek, demek ki, ister ... ister ..., ... olsun ... olsun vs. gibi bağlaçları da dilbilgiselleşmiş unsurlar olarak kabul edebiliriz. Sözcük türü olarak aslında fiil kökenli olan bu kelimeler gramer yönünden işlev değiştirerek cümleleri birbirlerine bağlayan bağlaç hâline gelmişlerdir.*" (Demirci, 2008, s. 138). Cümle kalıbındaki birleşik isimlerin bir sözlük birimi karşıladığı ve cümle olarak değerlendirilmemesi gerektiği bitişik yazımla gösterilir. Aynı amaçla sıralı cümle görünümündeki birleşik fiillerin unsurları arasına noktalama işareti konulmaz. Böylece yapıdaki cümlelerin tek yüklem / tek yargı için bir araya geldiği, yapısal birlikteliğin anlamsal ve işlevsel olarak farklı bir dilsel yapıyı karşıladığı ortaya konulmuş olur.

Araştırmacılar, birleşik fiilleri genel olarak ikiden dörde kadar değişen başlıklar altında sınıflandırmıştır:

Karahan (2007), fiilin hareket karşılaması veya tasvir etmesine göre birleşik fiilleri ikiye ayırır: 1. Bir hareketi karşılayan birleşik fiiller: *dost ol-, yok et-, hisset-, yol al-, para ye-, konuşacak ol-, gelmez ol- vb.* 2. Bir hareket tasvir eden birleşik fiiller: *okuyabil-, gidiver-, sürüp git- çıkagel- vb.* (s. 73-79).

Delice (2016), birleşik fiil yerine fiil öbeği ifadesini kullanır ve fiil öbeklerini birleşen unsurlar üzerinden temelde ikiye ayırır: 1. Yardımcı fiillerle kurulan fiil öbekleri: *arz et-, emrolun-; yazabil-, kalakal-, sarkiver- yazabil-, unutup git-, gelmiş bulun- vb.* 2. Asıl fiillerle kurulan ve deyimleşmiş olan fiil öbekleri: *yol al-, öne çık-, sözünde dur-* gibi (s. 24-28).

Karaağaç (2012), birleşik fiilin isimle mi fiille mi yapıldığını ölçüt almıştır: 1. İsimlerle kurulan birleşik fiiller: *telefon et-, deli eyle-, sevmiş bulun- vb.* 2. Fiillerle kurulan birleşik fiiller: *görebil-, bakadur-, buluver- vb.* (s. 190-195).

Ergin (2009), tasnifini yardımcı fiilin isimle veya fiille birleşmesine dayandırır: 1. İsimlerle birleşik fiil kuran yardımcı fiiller: *alay et-, kabul et-, spor yap-, gitmiş ol-, yapmış bulun- vb.* 2. fiillerle birleşik fiil kuran yardımcı fiiller: *bakakal-, gezip dur-, saklayabil- vb.* (s. 386-389).

Korkmaz (2003), birleşik fiilleri asıl anlamlarını koruyup korumamasına göre sınıflandırmıştır: 1. Esas anlamını korumuş veya işlev incelikleri kazanmış olan birleşik fiiller: *acele et-, baskı yap-, aşı ol-; anlamış ol-, utanır ol-, gidecek ol-; gidebil-, gönderiver-, ağla- dur- vb.* 2. Esas anlamını kaybederek deyimleşmiş olan birleşik fiiller: *diş bile-, kanat ger-, uykusu kaç-; yerin dibine batır-, eli silah tut-, etliye sütlüye karışma-; öküz altında buzağı ara-, şeytana pabucunu ters giydir- vb.* (s. 791- 857).

Ercilasun (2014), birleşik fiilleri bir yanı isim diğer yanı fiil olan birleşik fiiller ve iki yanı da fiil olan birleşik fiiller şeklinde ikiye ayırır (s. 76-117).

Özkan ve Sevinçli (2017), birleşen unsurları göstererek birleşik fiil tasnifi ortaya koymuştur: 1. İsim+yardımcı fiil= birleşik fiil: *telaş et-, dost ol-, şaka yap- vb.* 2. Fiil+zarf-fiil+yardımcı fiil= birleşik fiil: *kaçıp git-, yakalayiver-, kalakal-, silip süpür- vb.* (s. 66-82).

Özmen (2016), birleşik fiilleri birinci unsurun isim, fiil veya çekimli fiil olmasına göre tasnif etmiştir: 1. İsimlerle oluşturulan birleşik fiiller: *eziyet et-, teslim ol- vb.* 2. Fiillerle oluşturulan birleşik fiiller: *alabil-, çırpınıp dur-, çıkagel- vb.* 3. Çekimli fiillerle oluşturulan birleşik fiiller: *bağırmiş durmuş, bakar durur, çekilmiş ol- vb.* (s. 87-98).

Eker (2010), tasvir fiili olma, isimle kurulmuş olma ve bu ikisi dışında olma şeklinde üç duruma göre sınıflandırma yapmıştır: 1. Tasvirî (betimsel, deskriptif) fiiller: *yazadur-, koşabil-, şaşakal- vb.* 2. Adla yapılan birleşik fiiller: *yardım et-, rica et-, satın al- vb.* 3. Diğer birleşik fiiller: *güleceği tut-, yapar ol-, ayağa kalkacak ol- vb.* (s. 411-412).

Gencan (2007), tasnifini kurallı birleşik fiil olma, deyimleşmiş olma, yardımcı fiille kurulmuş olma durumlarına dayandırır: 1. Kurallı birleşik fiiller: *anlayabil-, geliver-, acıyası gel- vb.* 2. Öbekleşmiş birleşik fiiller: *gönül ver-, baştan çık-, yüzü gül- vb.* 3. Yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiiller: *kabul et-, hallet-, düşecek ol-, neşreyle- vb.* (s. 358-378).

Bilgegil (2009), sınıflandırmasını asıl fiille kurulma, yardımcı fiille kurulma ve kalıplaşmış olma durumlarına göre yapar: 1. Yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiiller: *memnun kıl-, niyaz eyle-, temenni et- vb.* 2. İki fiilin birleşmesiyle oluşan birleşik fiiller: *bakakal-, bitiriver-, yazmaya gör- vb.* 3. Kaynatma yoluyla oluşturulan birleşik fiiller: *yorgun düş-, yüz sür-, el aç-, başa gel- vb.* (s. 268-270).

Özkan, Toker ve Aşçı (2016), yardımcı fiilin eklendiği yapılar üzerinden sınıflandırmalarını formüle eder: 1. Yardımcı fiillerle oluşturulan birleşik fiiller: *ayırt et-, banyo yap-, var eyle- vb.* 2. Karmaşık fiiller (sıfat-fiil ve yardımcı fiil unsurlarından oluşan birleşik fiiller): *gitmiş bulun-, gelmez ol-, gider ol- vb.* 3. Zarf-fiil ve yardımcı fiil unsurlarından oluşan birleşik fiiller: *çıkagel-, dalıp git-, gelebil- vb.* 4. İsim ve yardımcı fiil unsurlarından oluşan birleşik fiiller: *kendini kaybet-, diş bile-, şart koş- vb.* (s. 76-86).

Aktan (2016), sınıflandırmasını birleşik fiilin birleşenlerini ve yardımcı fiilin eklendiği yapıları tasvir ederek ortaya koyar: 1. İsim ile yardımcı fiilin birleşmesiyle oluşan birleşik fiiller: *mahvol-*, *rica et-*, *hata yap- vb.* 2. İsim ile fiil birleşmesiyle oluşan deyimleşmiş birleşik fiiller: *kan kustur-*, *ders al-*, *dili tutul- vb.* 3. Bir sıfat-fiil ile yardımcı fiilin birleşmesi sonucu oluşan birleşik fiiller: *duymuş ol-*, *tanımaz ol-*, *uyuyor ol- vb.* 4. Tasvir fiilleri (asıl fiil ile yardımcı fiilin birleşmesiyle oluşan birleşik fiiller): *yüzebil-*, *gönderiver-*, *bakakal- vb.* (s. 43-53).

Yukarıda da görüleceği üzere birleşik fiillerin tasnifi birtakım farklılıklar gösterse de genel olarak birleşen unsurlar üzerinden üç temel yapıya dayandırılmıştır. Bunlar, bir isim unsuru ile yardımcı fiilin birleşmesi, bir fiil ile zarf-fiil eki almış yardımcı fiilin birleşmesi ve bir isim unsurunun asıl fiille kalıplaşıp deyimleşmesi şeklindeki yapılardır. Burada zikredilen birleşen unsurlara ek olarak birleşik fiilin her iki unsuru ayrı ayrı birer birleşik fiil de olabilir: "*Birleşik fiilde yardımcı fiilden önce gelen unsur umumiyetle tek kelime olmakla beraber, bazan bir kelime gurubu da olabilir: ters yüz et-, kayboluver- misallerinde olduğu gibi.*" (Ergin, 2009, s. 388, 389). Öte yandan Karaca (2021), birleşik fiillerin tasnif ve yapısına dair farklı yaklaşımları ortaya koyduğu çalışmasında fiil ve yardımcı fiil unsurlarının da birleşik fiilden oluşabileceğini ortaya koymuş ve bu yapıları da söz konusu tasniflere eklemiştir.

Çekimli fiil+çekimli yardımcı fiil ve *yakın / zıt anlamlı fiil* kalıplarıyla kurulmuş birleşik fiiller (*anlattım durdum, aramış etmiş, bitsin gitsin, düşse kalsa; yalvardı yakardı, aklamış paklamış, çalışır çabalar, ayıl bayıl vb.*) mevcut tasniflerin dayandığı kalıplardan herhangi birisine uymamaktadır. Ergöneç Akbaba (2015), *çekimli fiil+çekimli yardımcı fiil* yapısındaki birleşik fiilleri işlevlerini göz önünde bulundurarak *yapısında çekimli fiil olan tasvir fiilleri* olarak değerlendirmiştir (s. 588). Benzer şekilde Korkmaz (2003), iki unsuru çekimli birleşik fiilleri tasvir fiilleri başlığı altında *birinci fiili sıfat-fiil eki almış olan veya zaman ekiyle çekimlenmiş fiil olan birleşik fiiller* olarak ele almıştır (s. 822, 833). Delice (2016), *fiil+zarf fiil eki+ yardımcı fiil* yapısında zarf-fiil ekinin yerini kip ekinin alabileceğini belirterek dolaylı olarak *çekimli fiil+çekimli yardımcı fiil* yapısını tasvir fiilleri çerçevesinde değerlendirmiştir (s. 27). Özmen (2016), söz konusu yapıyı "Çekimli Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller" şeklinde ayrı bir başlık altında *ol-* ve *dur-* yardımcı fiilleriyle sınırlı olarak ele almıştır (s. 98-99), Demir (2013), "Kip Ekleriyle Kurulan Birleşik Fiiller" adlı çalışmasıyla *çekimli fiil+çekimli yardımcı fiil* kalıbındaki birleşik fiilleri kapsamlı ve müstakil olarak ele almıştır. Demir, bu çalışmada unsurları kip ekli birleşik fiillerin hangi yardımcı fiil ve kiplerle kurulabileceğini ve bunların zarf-fiillerle ilişkisini incelemiştir. Buna göre Demir, bu yapının oluşturulmasının *dur-*, *gel-*, *git-*, *kal-*, *var-*, *yürü-* yardımcı fiilleri ve şimdiki zaman, gelecek zaman, gereklilik kipi dışındaki kiplerle sınırlı olduğunu belirtmiştir (s. 393-394).

Türkiye Türkçesinde sıralı cümle görünümündeki birleşik fiillerde (çekimli fiillerden oluşan birleşik fiiller) -*Ip* zarf-fiil eki, birleşik fiilin birinci unsurundaki çekimin yerini alabilir. Dilde anlam ve işlev kadar biçim de önemlidir. Öyle ki dilsel sınıflandırmalar çoğu zaman biçim esastır. Kip eklerinin zarf-fiil eki işlevinde kullanılmasında olduğu gibi dilde bir biçim birimin veya söz dizimsel yapının işlev olarak diğerinin yerine geçebilmesi mümkündür. Ancak bu, onları biçim olarak da aynı yapmaz. Dolayısıyla *çekimli fiil+çekimli fiil* veya *çekimli yardımcı fiil* şeklindeki sıralı cümle görünümü birleşik fiillerde birinci unsurda yer alan kip eki, -*Ip* zarf-fiil eki işlevine sahip olsa da bu yapılar, birleşik fiil sınıflandırmasında zarf-fiillerle kurulan birleşik fiillerden ayrı ve özgün bir yere sahip olmalıdır.

Birleşik fiillerin hem kelime grubu olarak hem cümlede yüklem göreviyle sergilediği hususiyetlerin ortaya konulması söz dizimsel yapıları doğru çözümlene standartlarını belirlemeye katkı sağlayacaktır.

Yöntem

Türkiye Türkçesinde sıralı cümle görünümlü birleşik fiilleri oluşturulmalarına göre *çekimli fiil+çekimli yardımcı fiil* ve *unsurları çekimli yakın / zıt anlamlı fiil kalıbı* olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür. Bu çalışma, birleşik fiillere dair bu iki yapının mahiyetini ele almaktadır. Birleşik fiillerin yapısal tasnifi çalışmanın sınırları dışındadır ancak sıralı cümle şeklinde kullanılan birleşik fiiller, bu tasnifte bir kategori olarak değerlendirildi. Bu çalışmayla söz konusu kategoriyi oluşturan birleşik fiillerin yapısı ele alındı. Bu çerçevede bir fiilin girebileceği bütün çekim kalıpları, sıralı cümle görünümündeki birleşik fiiller için de sınılandı. Bu çekim çeşitliliği örneklerle de gösterildi. Fiillerin kullanımı Türk şiirinden dizeler, Türk Dil Kurumunun *Türkçe Sözlük*'ünde (2011) kullandığı Türk edebiyatından örnek cümleler ve yapay zekâ (ChatGPT) desteğiyle kurulan cümleler ile tanımlandı. Yapay zekâ cümleleri, verilen örnek çekimi tanımlayacak doğrultuda oluşturuldu. Böylece bu çalışmada birleşik fiillerin tanım ve tasnifine dair bir bakış açısı sunmak, sıralı cümle görünümlü birleşik fiilleri belirginleştirmek ve araştırmacıların söz dizimsel çalışmalarına katkıda bulunmak amaçlandı.

İnceleme

Yardımcı Fiillerle Kurulan Sıralı Cümle Görünümündeki Birleşik Fiiller

Türkiye Türkçesinde genel olarak *dur-*, *et-*, *gel-*, *git-*, *kal-*, *koy-* yardımcı fiilleri bağlandıkları asıl fiille birlikte çekime girerek sıralı cümle görünümünde birleşik fiiller kurar. Bunlardan *dur-*, *et-*, *git-* yardımcı fiilleri işlek olup *gel-*, *kal-*, *koy-* yardımcı fiilleri ise daha az işlektir. Ayrıca *yırt at*, *sök at*, *anlat geç*, *çek al*, *çek vur* gibi sınırlı sayıda kullanımda asıl fiiller de yardımcı fiil olarak kullanılmaktadır. Öte yandan *takip ettim durdum*, *devretmiş gelmiş*, *çözüver gitsin* örneklerinde olduğu gibi birleşik fiilin ilk unsuru ayrı bir birleşik fiil olabilir.

Yardımcı fiillerin asıl fiille aynı kip işaretleyicilerini kullanması sonucu ortaya çıkan çift çekimlilik, işlev olarak da çeşitlilik ve özgünlük sergilemektedir. Aynı kip işaretleyicisi almalarına rağmen zaman çizgisinde asıl fiil öncelik, yardımcı fiil sonralık anlatır (*donar kalır*, *aldım gitti*). Birleşik fiilin anlamı, ancak asıl fiil ile yardımcı fiilin birlikte kullanılmasıyla ortaya çıkar (Ercilasun, 2014, s. 72). Bu birliktelikte birleşen unsurlar, tek başlarına sahip olmadıkları ortak bir anlamı işaretlemiş olur. Yani birleşik fiillerde fiiller, yardımcı fiille birleşerek biçim olarak yeni bir fiil oluşturmaz ancak bunların birleşmeleri yeni bir anlam veya işlev ortaya çıkarır. "*Meydana gelen birleşik fiiller de bir kelime grubudur. Grubu oluşturan unsurlar asıl anlamlarından az veya çok farklı, yeni bir anlam ifade etmek üzere bir araya gelmektedir.*" (Gabain, 1953, s. 16). Örneğin *ver-* fiili ile *git-* fiili bağımsız kullanımlarında kendi sözlüksel anlam çerçevelerini temsil eder. *Verdim gitti* birleştiği ise sonlandırıp kurtulma anlatan yeni bir anlamı karşılar. Bu bağlamda birleşik fiilde bütünleşme değil birlikte kullanım söz konusudur. Bundan dolayı Delice (2002), birleşik fiil yerine öbek-fiil (fiil öbeği) terimini önerir (s. 192).

Yardımcı Fiillerle Kurulan Sıralı Cümle Görünümündeki Birleşik Fiillerin Kip Çekimleri

Yukarıda da değinildiği üzere araştırmacılar, yardımcı fiillerle kurulan sıralı cümle görünümündeki birleşik fiilleri genellikle en yaygın kullanımları üzerinden belli çekim kalıplarıyla sınırlandırmışlardır. Bu sınırlılık hem yardımcı fiile hem şahsa hem de kipe dairdir. Ancak

yardımcı fiillerle kurulan sıralı cümle görünümlü birleşik fiiller, bir kısmının kullanımı işlek olmasa da, bütün kip ve şahıslarla çekime girebilmektedir. Görünüş olarak da bunlar cümlede çekimlendiği zaman, eş dizimlilikleri, birlikte kullanıldığı fiil, söz dizimsel destekleyiciler, kullanım anlamı ve bağlamına göre değişik boyutları işaretler. Türkiye Türkçesinde *dur-*, *et-*, *gel-*, *git-*, *kal-* yardımcı fiilleri bütün kiplerde sıralı cümle görünümlü birleşik fiil kurmaktadır. Bunlar, genel olarak süreklilik bildirir. Ancak dil bilgisel anlam ve kavramsal yapısıyla zengin kullanım çeşitliliği gösteren *git-* ve *gel-* fiilleri (Yaylagül Üstünel, 2021, s. 33-41), yardımcı fiil olarak daha çok bitiş anlatır.

Gelecek Zaman Çekimi: Bu çekimde şahıs anlatımı genellikle yardımcı fiil üzerindedir ancak *git-* yardımcı fiiliyle yapılan çekimlerde şahıs bildirimini asıl fiildedir.

dur-: *bekleyecek duracağım, bekleyecek duracaksın, bekleyecek duracak; bekleyecek duracağız, bekleyecek duracaksınız, bekleyecek duracaklar*

Zaman, eski bir saat gibi duvarda asılı kalmış; acı da sevinç de orada *bekleyecek duracak*.

et-: *çalışacak edeceğim, çalışacak edeceksin, çalışacak edecek; çalışacak edeceğiz, çalışacak edeceksiniz, çalışacak edecekler*

Bu yürek, bütün kırgınlıklarına rağmen sabırla *çalışacak edecek*.

gel-: *bırakacak geleceğim, bırakacak geleceksin, bırakacak gelecek; bırakacak geleceğiz, bırakacak geleceksiniz, bırakacak gelecekler*

Eninde sonunda her şeyi *bırakacak geleceksin* zaten.

git-: Bu çekimde şahıs eki asıl fiile gelmektedir: *atacağım gidecek, atacaksın gidecek, atacak gidecek; atacağız gidecek, atacaksınız gidecek, atacaklar gidecek*

İşe yaramadığı hâlde elinin gitmediği ne varsa vakti geldiğinde hiçbir tereddüt göstermeden *atacak gidecek*.

kal-: *uyuyacak kalacağım, uyuyacak kalacaksın, uyuyacak kalacak; uyuyacak kalacağız, uyuyacak kalacaksınız, uyuyacak kalacaklar*

Bu yorgunluğun ardından, başka hiçbir şey düşünmeden orada *uyuyacak kalacaksın*.

Geniş Zaman Çekimi: Şahıs anlatımı genellikle yardımcı fiildedir. *Git-* yardımcı fiiliyle kurulanlarda her iki fiil de şahıs anlatımını kendi üzerine alabilir.

dur-: *bakar dururum, bakar durursun, bakar durur; bakar dururuz, bakar durursunuz, bakar dururlar*

"*Kaynar dururlar semaver gibi.*" - Cahit Külebi (Fuat, 2006, s. 458).

et-: *sorar ederim, sorar edersin, sorar ederler; sorar ederiz, sorar edersiniz, sorar ederler*

Gerekli görülmesi hâlinde ilgili birimlerle iletişime geçer, konunun ayrıntılarını *sorar ederim*.

gel-: *bırakır gelirim, bırakır gelirsin, bırakır gelir; bırakır geliriz, bırakır gelirsiniz, bırakır gelirlir*

"Bir sokak şiiirlerde *gider gelirdi.*" - İlhan Berk (Fuat, 2006, s. 480).

git-: *batarım gider, batarsın gider, batar gider; batarız gider, batarsınız gider, batarlar gider*

İşler düzelmezse birkaç ay içinde *batar gider*.

kal-: *donar kalırım, donar kalırsın, donar kalır; donar kalırız, donar kalırsınız, donar kalırlar*

O haberi duyduğun an ne diyeceğini bilemeden *donar kalırsın*.

Görülen Geçmiş Zaman Çekimi: *Git-* yardımcı fiiliyle yapılan çekimde şahıs anlatımı asıl fiilde, diğer çekimlerde ise her iki fiildedir:

dur-: *anlattım durdum, anlattın durdun, anlattı durdu; anlattık durduk, anlattınız durdunuz, anlattılar durdular*

"Çalkalandım durdum rüyalar içinde." - Orhan Veli Kanık (Fuat, 2006, s. 280).

et-: *aradım ettim, aradın ettin, aradı etti; aradık ettik, aradınız ettiniz, aradılar ettiler*

Günlerce her yeri *aradım ettim*, izine rastlayamadım.

gel-: *dolaştım geldim, dolaştın geldin, dolaştı geldi; dolaştık geldik, dolaştınız geldiniz, dolaştı geldiler*

Haber, şehir şehir *dolaştı geldi* ve sonunda kapımıza dayandı.

git-: *sattım gitti, sattın gitti, sattı gitti; sattık gitti, sattınız gitti, sattılar gitti*

O eski evi hiç düşünmeden *sattık gitti*.

Bu yardımcı fiille yapılan olumsuz çekim süreklilik anlatır: Mahkeme yıllardır *bitmedi gitti*.

kal-: *şaştım kaldım, şaştın kaldın, şaştı kaldı; şaştık kaldık, şaştınız kaldınız, şaştı kaldılar*

"Gözleri uzun uzun *burkuldu kaldı* bende." - Faruk Nafiz Çamlıbel (Fuat, 2006, s. 76).

Öğrenilen Geçmiş Zaman Çekimi: Şahıs çekimi yardımcı fiil üzerindedir. *Git-* yardımcı fiiliyle yapılan çekimde şahıs eki asıl fiildedir.

dur-: *çalışmış durmuşum, çalışmış durmuşsun, çalışmış durmuş; çalışmış durmuşuz, çalışmış durmuşsunuz, çalışmış durmuşlar*

Bu sonuca ulaşabilmek için aylarca gece gündüz *çalışmış durmuşlar*.

et-: *göndermiş etmişim, göndermiş etmişsin, göndermiş etmiş; göndermiş etmişiz, göndermiş etmişsiniz, göndermiş etmişler*

Birkaç defa uyarı yazısı *göndermiş etmiş*.

gel-: *bırakmış gelmişim, bırakmış gelmişsin, bırakmış gelmiş; bırakmış gelmişiz, bırakmış gelmişsiniz, bırakmış gelmişler*

Her şeyi ardımızda *bırakmış gelmiştik* ama geçmiş peşimizi bırakmadı.

git-: *almışım gitmiş, almışsın gitmiş, almış gitmiş; almışız gitmiş, almışsınız gitmiş, almışlar gitmiş*

Tarafımıza herhangi bir bildirimde bulunmadan gerekli evrakları *almış gitmişsin*.

kal-: uyumuş kalmışım, uyumuş kalmışsın, uyumuş kalmış; uyumuş kalmışız, uyumuş kalmışsınız, uyumuş kalmışlar

"Hayalim, içinde *uzanmış kalmış*." - Necip Fazıl Kısakürek (Fuat, 2006, s. 168).

Şimdiki Zaman Çekimi: Bu çekimde şahıs anlatımı yardımcı fiil üzerindedir ancak *git-* yardımcı fiiliyle yapılan çekimlerde şahıs bildirimini asıl fiildedir.

dur-: düşünüyör duruyorum, düşünüyör duruyorsun, düşünüyör duruyor; düşünüyör duruyoruz, düşünüyör duruyorsunuz, düşünüyör duruyorlar

Bu meselenin nasıl çözüleceğini günlerdir *düşünüyör duruyorum*.

et-: bakıyor ediyorum, bakıyor ediyorsun, bakıyor ediyor; bakıyor ediyoruz, bakıyor ediyorsunuz, bakıyor ediyorlar

Çabuk iyileşsin diye herkes ona elinden geldiğince *bakıyor ediyor*.

gel-: bırakıyor geliyorum, bırakıyor geliyorsun, bırakıyor geliyor; bırakıyor ediyoruz, bırakıyor geliyorsunuz, bırakıyor geliyorlar

Her çağırduğınızda işini gücünü *bırakıyor geliyor*.

git-: içiyorum gidiyor, içiyorsun gidiyor, içiyor gidiyor; içiyoruz gidiyor, içiyorsunuz gidiyor, içiyorlar gidiyor

İlaç ne kadar rahatsız edebilir ki *içiyorsun gidiyor*.

kal-: utanıyor kalıyorum, utanıyor kalıyorsun, utanıyor kalıyor; utanıyor ediyoruz, utanıyor ediyorsunuz, utanıyor ediyorlar

Böyle bir söz karşısında insan ne diyeceğini bilemeyip *utanıyor kalıyor*.

-mAktA ekiyle çekim (*çalışmakta durmakta, bakmakta etmekteyim* gibi) gramer olarak mümkündür ancak dilsel kullanım olarak işlek değildir.

Bütün uyarılara rağmen olan bitene sadece *bakmakta durmaktasın*.

Ekip, tüm aksaklıklara rağmen proje üzerinde *çalışmakta etmekte*.

Uzaktan dumanlar *çıkmakta gelmekte* yaklaşan bir tehlikenin habercisi gibi.

Gözümüzün önünde ormanlarımız *yanmakta gitmekte*.

Bu kadar kısa sürede alınan kararlar karşısında *şaşırmakta kalmaktayız*.

Emir Kipi Çekimi: Bu çekimde şahıs anlatımı hem asıl fiil hem yardımcı fiil üzerindedir ancak *git-* yardımcı fiiliyle yapılan çekimlerde şahıs bildirimini asıl fiildedir.

dur-: arayayım durayım, ara dur, arasın dursun; arayalım duralım, arayın durun, arasın dursunlar

"Sen orda bağına *bas dur* en büyük çileyi." - A. Kadir (Fuat, 2006, s. 438).

et-: düzeltelim edeyim, düzelt et, düzeltsin etsin; düzeltelim edelim, düzeltin edin, düzeltsin etsinler

Kalktıktan sonra yatağını, yastığını *düzeltsin etsin*.

gel-: alayım geleyim, al gel, alsın gelsin; alalım gelelim, alın gelin, alsın gelsinler

İzin verirsen dosyaları arşivden *alayım geleyim*.

git-: *dağıtayım gitsin, dağıt gitsin, dağıtsın gitsin; dağıtalım gitsin, dağıtın gitsin, dağıtsınlar gitsin*

Bunları burada tutmanın anlamı kalmadı, hepsini *dağıt gitsin*.

kal-: *şaşırayım kalayım, şaşır kal, şaşırsın kalsın; şaşıralım kalalım, şaşırın kalın, şaşırsın kalsınlar*

Bu manzarayı bir de gün doğarken görsün, *şaşırsın kalsın*.

Gereklilik Kipi Çekimi: Şahıs anlatımı genellikle yardımcı fiil üzerindedir ancak *git-* yardımcı fiiliyle yapılan çekimde asıl fiildedir.

dur-: *sormalı durmalıyım, sormalı durmalısın, sormalı durmalı; sormalı durmalıyız, sormalı durmalısınız, sormalı durmalılar*

Bıkıp usanmadan *sormalı durmalısın*.

et-: *aramalı etmeliyim, aramalı etmelisin, aramalı etmeli; aramalı etmeliyiz, aramalı etmelisiniz, aramalı etmeliler*

İnsan, sorularının cevabını sabırla *aramalı etmeli*.

gel-: *çıkmalı gelmeliyim, çıkmalı gelmelisin, çıkmalı gelmeli; çıkmalı gelmeliyiz, çıkmalı gelmelisiniz, çıkmalı gelmeliler*

Bu karanlık düşüncelerden sıyrılıp *çıkmalı gelmelisin*.

git-: *bitirmeliyim gitmeli, bitirmelisin gitmeli, bitirmeli gitmeli; bitirmeliyiz gitmeli, bitirmelisiniz gitmeli, bitirmeliler gitmeli*

Gecikmeye yol açan bu çalışmayı en kısa sürede *bitirmelisin gitmeli*.

kal-: *susmalı kalmalıyım, susmalı kalmalısın, susmalı kalmalı; susmalı kalmalıyız, susmalı kalmalısınız, susmalı kalmalılar*

Size söz hakkı verilene kadar *susmalı kalmalısınız*.

İstek Kipi Çekimi: Bu çekimde şahıs anlatımı hem asıl fiil hem yardımcı fiil üzerindedir ancak *git-* yardımcı fiiliyle yapılan çekimlerde genellikle asıl fiildedir. Diğer fiil türlerinde olduğu gibi sıralı cümle görünümündeki fiillerde de isteğin birinci şahıslarda çekimi, ağızlarda ve halk söyleyişlerinde (*gidem duram, çalışsak edek* vb.) görülmektedir. Bundan dolayı bu çalışmada isteğin birinci şahıslardaki çekimine yer verilmedi. İstek kipinin diğer şahıslardaki kullanımını ise pek işlek değildir:

dur-: *gidesin durasın, gide dura; gidesiniz durasınız, gideler duralar*

İki ev arasında durmadan *gidesin durasın*.

et-: *besleyesin edesin, besleye ede; besleyesiniz edesiniz, besleyeler edeler*

Bu toprağın sabrını ve bereketini gördükçe onu *besleyesin edesin*.

gel-: *birakasın gelesin, biraka gele; birakasınız gelesiniz, birakalar geleler*

Bu eski defteri kapatıp bütün kırgınlıkları geride *biraka gele*.

git-: *diyesin gide, diye gide; diyesiniz gide, diyeler gide*

Bu ağır sessizlikte her şeyi *diyesin gide*.

kal-: *uyuyasın kalasın, uyuya kala; uyuyasınız kalasınız, uyuyalar kalalar*

Gecenin dinginliği yüreğine çöktüğünde bu loş odada *uyuyasın kalasın*.

Şart Kipi Çekimi: Bu çekimde şahıs anlatımı hem asıl fiil hem yardımcı fiil üzerindedir.

dur-: *baksam dursam, baksan dursan, baksa dursa; baksak dursak, baksanız dursanız, baksa dursalar*

Bu manzaraya saatlerce *baksam dursam*.

et-: *gelsem etsem, gelsen etsen, gelse etse; gelsek etsek, gelseniz etseniz, gelseler etseler*

Aniden bir misafir *gelse etse*.

gel-: *görsem gelsem, görsen gelsen, görse gelse; görsek gelsek, görseniz gelseniz, görse gelseler*

Keşke arkadaşlarını ayaküstü *görsen gelsen*.

git-: *unutsam gitse, unutsan gitse, unutsa gitse; unutsak gitse, unutsanız gitse, unutsalar gitse*

Bu kadar yılın yorgunluğunu bir anlığına *unutsanız gitse*.

kal-: *düşsem kalsam, düşsen kalsan, düşse kalsa; düşsek kalsak, düşseniz kalsanız, düşse kalsalar*

Sen de bu dinginliğin içine *düşsen kalsan*.

Yakın / Zıt Anımlı Fiil Kalıplarıyla Kurulan Sıralı Cümle Görünümündeki Birleşik Fiiller

Sıralı cümle görünümlü birleşik fiillerin bir kısmı asıl fiillerle kurulmaktadır. Yakın anlamlı (*ağla- sızla-, bağır- çağır-, daya- döse-* gibi) ya da zıt anlamlı (*at- tut-, ayıl- bayıl-, düş- kalk-* gibi) birtakım fiiller kalıplaşarak birleşik fiil oluşturur. Bunların bir kısmı aynı kökten çatı ekleriyle türetilmiş fiillerdir (*bul- buluştur-, bur- buruştur-, sür- sürüştür-, -tak- takıştır-* gibi). Bu fiiller, birlikte kullanımla tek başlarımayken karşılayamadıkları süreklilik anlatan pekiştirme bildirir. Bu pekiştirmede iki fiilin birlikte anlattığı hareket birliği ve ardışıklık söz konusudur. Önemli bir kısmı Türkçe Sözlük'te (TDK, 2023) isim-fiil (*arama tarama, eveleme geveleme, yıkama yağlama* gibi) veya ilk fiili -İp zarf fiil eki almış şekliyle (*arayıp sormak, ölçüp biçmek, verip veriştirmek* gibi) madde başı olarak anlamlandırılmıştır. Bu durum, söz konusu fiil birlikteliklerinin yardımcı fiillerle kurulan sıralı cümle görünümündeki birleşik fiiller gibi geçici olmadığını, kavramlaşıp kalıplaştığını göstermektedir.

Türkiye Türkçesinde yaygın kullanıma sahip yakın anlamlı, aynı kökten türemiş ve zıt anlamlı fiillerle kurulmuş birleşik fiil kalıplarının bir kısmı şunlardır: *açıl- saçıl-, ağla- sızla-, ahla- vahla-, akla- pakla-, aksır- tıksır-, ara- sor-, ara- tara-, araştır- soruştur-, bağır- çağır-, çalış- çabala-, çek- çevir-, daya- döse-, düşün- taşın-, evele- gevele-, evele- devele-, gel- çat-, gel- dayan-, hopla- zıpla-, it- kak-, kır- dök-, kızar- bozar-, ol- bit-, ölç- biç-, sat- sav-, söv- say-, ufla- pufla-, yala- yut-, yalvar- yakar-, yan- tutuş-, yan- yakıl-, yaz- çiz-, yedir- içir-, yıka- yağla-; bul- buluştur-, bur- buruştur-, çek- çekiştir-, ov- ovala-, sar- sarmala-, sor- sorgula-, sor- soruştur-, sür- sürüştür-, tak- takıştır-, ver- veriştir-, yetir- yetiştir-; at- tut-, ayıl- bayıl-, git- gel-*.

Yakın / zıt anlamlı fiillerle kurulan birleşik fiiller, bütün kip ve şahıslarla çekime girerek cümlede yüklem olur. Bu yapılar, basit ve türemiş fiillerin çekimiyle aynı yeterliliğe sahiptir. Aşağıdaki örneklerde geçen farklı kip ve şahıs çekimine sahip yüklem bu göstermektedir:

Dosya düşünce içindekiler etrafa *açıldı saçıldı*.

Kalbim sessizliğin içinde kederle *ağlıyor sızlıyor*.

Bir iz bulabilmek için her sokağı *arayayım tarayayım*.

Müdür, çalışanlara *bağırılmış çağırılmış*.

Eksik parayı bir ayda *bulur buluşturursun*.

Her şeye rağmen *çalışır çabalarız*.

Uzun süren hazırlıkların ardından evi baştan sona *dayadım döşedim*.

Bu kararı vermeden önce iyice *düşün taşın*.

"Ayrılık günleri *geldi dayandı*." - Âşık Veysel (Türk Dil Kurumu, 2011, s. 924).

"Kızcağız bilir ki bu sözler kızgınlık sözleridir, *gelir geçer*." - Memduh Şevket Esenal (Türk Dil Kurumu, 2011, s. 924).

Borçlar artınca eldeki mülkleri alelacele *satmış savmıştık*.

"*Tak takıştır / Sür sürüştür / İnadına gel*." - Orhan Veli Kanık (Fuat, 2006, s. 264).

"Türkülerde ateş alev *yandı tutuştu*." - Bedri Rahmi Eyüboğlu (Fuat, 2006, s. 376).

"*Yalvardı yakardı*, derken öldü çoğu." - Behçet Necatigil (Fuat, 2006, s. 423).

"Aklına kim gelirse bağır, *ver veriştir*." - Necati Cumalı (Türk Dil Kurumu, 2011, s. 2481).

O, eski kitap kokusuna *ayılır bayılır*.

İki seçenek arasında uzun süre *gittim geldim*.

Artık ne söylesen faydasız, her şey çoktan *olmuş bitmiş*.

Türkiye Türkçesinde -Ip zarf-fiil ekinin işlevlerinden biri de bağlama yoluyla takip eden çekimli fiilin kip ve şahıs anlatımını kendi üzerine almasıdır (Delice, 2016, s. 144). -Ip zarf-fiil eki, birleşik fiilin ilk unsurundaki kip ve şahıs ifadesinin yerini temsil yoluyla alabilir (*açılıp saçıldı, bağırıp çağırdım, satıp savdın* gibi).

Sonuç

Türkiye Türkçesinde birleşik fiil kategorisi farklı görüşler de barındıran yapısal bir çeşitliliğe sahiptir. Bu çeşitliliklerden birisi de yapı ve işleyişi yeterince ortaya konulmamış olan sıralı cümle görünümündeki birleşik fiillerdir. Bu fiillerin unsurları, cümle hükmünde birer çekimli fiildir. Bunları *yardımcı fiillerle kurulan sıralı cümle görünümündeki birleşik fiiller* ve *yakın / zıt anlamlı fiillerle kurulan birleşik fiiller* olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür. Bunlarda da diğer birleşik fiillerde olduğu gibi birden fazla unsur birlikte tek bir anlam / eylem bildirmek için bir araya gelmiştir. Bu durumlarını anlatmak için sıralı cümlelerden farklı olarak aralarına herhangi bir noktalama işareti konmaz.

Yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiiller (*bekleyecek duracağım, çalışır edersin, bıraktı geldi; atmışız gitmiş, şaşırıyor kalıyorsunuz, alsın gelsinler vb.*) çekimli bir asıl fiil ile aynı çekime

sahip bir yardımcı fiilin (genel olarak *dur-*, *et-*, *gel-*, *git-*, *kal-* yardımcı fiilleri) birleşmesinden oluşmaktadır. Şahıs anlatımının üzerinde olduğu fiil, kip ve yardımcı fiile göre değişiklik göstermektedir.

Yakın / zıt anlamlı fiillerle kurulan sıralı cümle görünümündeki birleşik fiiller (*arayacak tarayacağım, yalvarır yakarırısın, attı tuttu; çekmiş çevirmişiz, satıyor savıyorsunuz, ölçsün biçsinler vb.*) kavramsal boyutu da olan çoğu sözlük birimsel yapılardır. Bunlarda şahıs anlatımı, her iki fiil üzerinde olabileceği gibi sadece ikinci fiilde de olabilir.

Sıralı cümle görünümlü birleşik fiillerde dilde en az çaba yasası çerçevesinde birinci fiilin çekimini -İp zarf-fiil eki temsil yoluyla üstlenebilir (*bekleyip duracağım, bırakıp geldi; çekip çevirmişiz, ölçüp biçmelisin vb.*).

Birleşik fiiller, söz dizimsel çözümlene ve adlandırmaları doğrudan etkilemektedir. Dolayısıyla bunlara dair tespit ve tasnifler cümle çeşitlerini ve söz dizimsel tahlilleri belirleyici role sahiptir. Türkiye Türkçesinde sıralı cümle görünümündeki birleşik fiiller, fiillerin yapısal tasnifinde bir alt başlık altında yapı ve işlev özellikleriyle gösterilmelidir. Böylece dil kullanıcısına başta pekiştirme ve süreklilik olmak üzere çeşitli anlatım zenginlikleri sunan bu yapıların dili doğru yorumlamadaki yeri ve rolü ortaya konulmuş olur.

Extended Abstract

There is still no consensus regarding the structure and classification of compound verbs in Turkish. This lack of agreement stems not only from the structural diversity of compound verbs but also from the semantic and functional differences between the verbal elements that form these constructions. In many existing classifications, compound verbs have been examined primarily in terms of the morphological relationship between the elements that compose them. Consequently, constructions that display the form of serial sentences—such as *inflected verb + inflected auxiliary verb* (e.g., *sattım gitti, anlatır durursun, al gel*) or patterns formed by semantically similar or opposite verbs (e.g., *bulduk buluşturduk, taksa takıştırırsa, attın tuttun*)—have received limited attention in these classifications.

Although compound verbs consisting of inflected verbs display the structural appearance of serial sentences, the clauses in which they function as predicates are not serial sentences in a syntactic sense. In other words, despite containing more than one inflected verb, such constructions function as a single predicate within a simple clause. This characteristic demonstrates that the presence of multiple inflected verbs within a syntactic structure in Turkish does not necessarily indicate multiple predicates or clauses. For instance, sentences such as “Çocuk, yalvardı yakardı.” and “Adam, çekti gitti.” contain two inflected verbs; however, they function as simple sentences with a single predicate. These constructions, therefore, represent an intermediate structure that combines features of both syntactic and lexicalized verbal formations.

The primary aim of this study is to examine compound verbs in Turkish that appear in the form of serial sentences and to demonstrate that these structures constitute a distinct type of compound verb that cannot be fully explained by existing structural classifications. By focusing on constructions formed either through auxiliary verbs or through semantically related verb pairs, the study seeks to clarify their structural and functional properties and to highlight their role in Turkish syntax and verb classification.

Previous studies on Turkish grammar have generally classified compound verbs under two to four main categories. These classifications are typically based on three principal structural patterns: (1) constructions formed through the combination of a nominal element with an auxiliary verb, (2) constructions formed through the combination of a verb with an auxiliary verb marked by a converb suffix, and (3) idiomatic constructions formed by the lexicalization of a nominal element with a main verb. However, compound verbs formed through *inflected verb + inflected auxiliary verb* patterns or through semantically similar or opposite verb pairs do not conform to any of these three structural patterns.

In this study, such constructions are examined as compound verbs that display the form of serial sentences. In order to demonstrate their grammatical behavior, all possible inflectional patterns that a verb may undergo in Turkish were tested for compound verbs of this type. The resulting inflectional diversity was illustrated through various examples. The data used in the study were documented through several sources: lines from Turkish poetry, example sentences from Turkish literature cited in the *Turkish Dictionary* of the Turkish Language Association, and sentences constructed with the assistance of artificial intelligence (ChatGPT). The AI-generated examples were produced specifically to exemplify the relevant inflectional patterns and to demonstrate the productivity of these constructions. The overall structural classification of compound verbs in Turkish, however, falls outside the scope of the present study.

The analysis reveals that compound verbs displaying the form of serial sentences can be formed in two principal ways in Turkish: through auxiliary verbs and through semantically related verb pairs.

In constructions formed with auxiliary verbs, verbs such as *dur-*, *et-*, *gel-*, *git-*, *kal-*, and *koy-* combine with another verb and undergo inflection together, forming compound verbs that structurally resemble serial sentences. Among these auxiliary verbs, *dur-*, *et-*, and *git-* are relatively productive in contemporary Turkish, while *gel-*, *kal-*, and *koy-* are less productive. In addition, a limited number of lexical verbs may function as auxiliary-like elements in certain constructions, as in *yırt at*, *sök at*, *anlat geç*, and *çek vur*.

Compound verbs formed with auxiliary verbs can generally be conjugated across all tenses, moods, and persons, although some combinations are less frequent in actual usage. In Turkish, auxiliary verbs such as *dur-*, *et-*, *gel-*, *git-*, and *kal-* are capable of forming serial-like compound verbs in all grammatical moods. Semantically, these constructions typically express continuity, persistence, or an ongoing state of action.

Another group of serial-like compound verbs is formed through the lexicalization of semantically related verb pairs. These pairs may consist of verbs with similar meanings, such as *ağla-sızla*, *bağır-çağır*, and *daya-döşe*, or verbs with opposite meanings, such as *at-tut*, *ayıl-bayıl*, and *düş-kalk*. Through repeated and conventionalized use, these verb combinations become fixed expressions functioning as compound verbs. Some of these constructions consist of verbs derived from the same root through voice or derivational suffixes, such as *bul-buluştur*, *sür-sürüştür*, and *tak-takıştır*. When used together, these verbs convey an intensified or emphatic sense of continuity that cannot be expressed when the verbs are used individually. Thus, their meaning emerges from the interaction between the two verbal elements rather than from the lexical meaning of either verb alone.

Compound verbs play a significant role in syntactic analysis and the classification of sentence structures in Turkish. The identification and classification of such constructions, therefore, have direct implications for determining sentence types and for conducting accurate syntactic analyses. The findings of this study indicate that compound verbs that display the form of serial sentences constitute a structurally and functionally distinct category that cannot be adequately explained by traditional classifications of Turkish compound verbs.

For this reason, these constructions should be presented as a separate subcategory within the structural classification of verbs in Turkish. Recognizing and describing their structural and functional properties will contribute to a more accurate understanding of Turkish syntax and will clarify the role that such compound verbs play in the interpretation and analysis of the language.

Kaynakça

- Aktan, B. (2016). *Türkiye Türkçesinin söz dizimi*. Eğitim Yayınları.
- Bilgegil, M. K. (2009). *Türkçe dilbilgisi*. Salkımsöğüt Yayınevi.
- Delice, H. İ. (2002). Yüklem olarak Türkçede fiil. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(2), 185-212. https://www.academia.edu/1121343/Yüklem_Olarak_Türkçede_Fiil.
- Delice, H. İ. (2016). *Türkçe sözdizimi*. Kitabevi Yayınları.
- Demir, N. (2013). Kip ekleriyle kurulan birleşik fiiller. ss. 389-398 içinde *Prof. Dr. Leylâ Karahan armağanı*. Akçağ Yayınları.
- Demirci, K. (2008). Dilbilgiselleşme üzerine bir inceleme. *Bilig*, 45, 131-146. https://turkoloji.cu.edu.tr/DILBILIM/kerim_demirci_dilbilgisellesme_uzerine.pdf.
- Efendioğlu, S. (2010). Cümle menşeli edatlar. *Journal of Turkish Research Institute*, 12(31), 193-207. <https://izlik.org/JA67SJ98TJ>.
- Eker, S. (2010). *Çağdaş Türk dili*. Grafiker Yayınları.
- Ercilasun, A. B. (2014). *Kutadgu Bilig grameri-fiil*. Akçağ Yayınları.
- Ergin, M. (2009). *Türk dil bilgisi*. Bayrak Yayınları.
- Ergönenç Akbaba, D. (2015). Standart Türkiye Türkçesinde tasvir fiillerinin zaman çizgisindeki yeri. ss. 579-593 içinde *7. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildirileri, 16-18 Ekim 2014*, C. 1. Fırat Üniversitesi Basımevi.
- Fuat, M. (2006). *Çağdaş Türk şiiri antolojisi I. cilt*. Adam Yayınları.
- Gabain, A. V. (1953). Türkçede fiil birleşmeleri. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı- Belleten*, 1, 16-28. <https://izlik.org/JA95HZ44SH>.
- Gencan, T. N. (2007). *Dilbilgisi*. Tek Ağaç Yayınevi.
- Karaağaç, G. (2012). *Türkçenin söz dizimi*. Kesit Yayınları.
- Karaca, H. (2021). Birleşik fiillerin tasnifi ve yapısında birleşik fiil olan birleşik fiiller. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 22, 258-266. <https://doi.org/10.29000/rumelide.890450>.

- Karahan, L. (2007). *Türkçede söz dizimi*. Akçağ Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2003). *Türkiye Türkçesi grameri (şekil bilgisi)*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Özkan, A., Toker, M. & Aşçı, U. D. (2016). *Türkiye Türkçesi söz dizimi*. Palet Yayınları.
- Özkan, M. & Sevinçli, V. (2017). *Türkiye Türkçesi söz dizimi*. Akademik Kitaplar.
- Özmen, M. (2016). *Türkçenin sözdizimi*. Karahan Kitabevi.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yaylagül Üstünel, Ö. (2021). Türkçe gel- ve git- fiillerinin anlamı. *Dil Araştırmaları*, 29, 31-41. <https://doi.org/10.54316/dilarastirmalari.1001864>.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Çatışma Beyanı/Declaration of Conflict: Çalışmada kişi ya da kurumlar arası çıkar çatışmasının olmadığı beyan olunur. / It is declared that there is no conflict of interest between individuals or institutions in the study.

Telif Hakkı&Lisans/Copyright&License: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0